

П. М. Сушко

Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРОДЮСЕРА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

П. М. Сушко. Особливості формування особистості продюсера в контексті культурної ідентичності

Проаналізовано особливості формування та проявів особистості продюсера в Україні в контексті культурної ідентичності, яка визначає автентичну форму самосвідомості конкретної особи й допомагає їй усвідомлювати себе та світ. Показано, що основну увагу в процесі формування особистості продюсера необхідно зосередити на визначенні його національної, культурної та громадянської ідентичності.

Доведено, що продюсер бере на себе не лише відповідальність за реалізацію ідеї фільму, вироблення та розповсюдження аудіовізуального твору, але й здійснює суттєвий вплив на національне виховання, формування духовних ідеалів суспільства, відповідно, його творча місія полягає в тому, щоб розповідати про Україну, представляти українську культурну та національну ідентичність за допомогою мистецтва і таким чином формувати нові політико-культурні уявлення про нашу країну.

Ключові слова: *продюсер, особистість, продюсерська діяльність, кіно, ідентичність, культурна ідентичність.*

P. Sushko. Peculiarities of producer's personality formation in the context of cultural identity

The topicality of the work. We can observe a significant increase of the role of producer in forming society's national and cultural identity. After all, during all stages of the film production, producer influences national education, as well as the formation of social ideals.

The purpose of the article. The article outlines peculiarities of the formation and manifestations of the producer's personality in Ukraine in the framework of cultural identity.

The methodology. Systematic and comparative approaches, as well as problem-analytical analysis were used to study the main components of

the formation of the cultural identity of the producer's personality. Methods of scientific analysis, comparison, generalization and analytical method have become useful in the process of establishing artistic, production, organizational, managerial, financial and economic characteristics of the producer in the cultural space. The method of personalization and self-analysis makes it possible to identify the vision of outstanding organizers of the film production process as a creative activity. For the art and cultural aspects of studying the problem, methods of systematization and analysis were used.

The results. Special attention is paid to defining the cultural identity. It is shown that formation of producer's personality is influenced by education, mastering the language culture, mastering the basics of art as a branch of human culture. It is noted that the formation of the cultural identity of the producer's personality takes place on three levels: external (influence of political, socio-economic, cultural environment); internal (personal characteristics of the individual); and individual (work experience, education).

The scientific novelty. The article explores, for the first time, some peculiarities of the formation of the producer's personality in Ukraine in the context of cultural identity.

The practical significance. The key results of this study can be used in further scientific and theoretical developments on selected topics, as well as in the creation of curricula to optimize the training of producers in Ukraine.

Keywords: *producer, personality, production activity, cinema, identity, cultural identity.*

Актуальність теми дослідження. У цій публікації актуалізовано проблему особливостей формування особистості продюсера в контексті культурної ідентичності, яка набуває особливої ваги у сфері культури демократичних країн, зокрема України, яка переживає складний

процес трансформації та формування нової модерної нації. Хоча фільми часто неправильно інтерпретуються як своєрідний засіб втечі від реальності або просто розваги, призначення продюсера значною мірою полягає в тому, що вибір ідеї фільму допомагає глядачеві (у межах властивої кожному реальності) визначити, ким він є насправді, причому не лише як особистість, але й як член певної соціальної групи. Для продюсера кіно це передусім суттєвий засіб впливу на сучасне суспільство на внутрішньому та глобальному рівнях. Відбувається це в результаті інтерпретації того, що і як глядач сприймає. Водночас визначення ідеї фільму та кіно загалом дозволяє продюсерові проявитись як особистість, а також відкриває перед ним перспективи становлення більш загального «Я» у формі культурної ідентичності.

Саме тому в цій науковій розвідці ми зосередимося передусім на аналізі ключових засад культурної ідентичності як складової формування особистості продюсера.

Постановка проблеми. Після відновлення Незалежності Україна систематично зазнавала нападів Росії на свій суверенітет як у політичній, так і в культурній площинах. Зокрема йдеться про знецінення та приниження всього українського в російських засобах масової інформації (з середини 2000-х рр. зазначені процеси набули масового та «офіційного» масштабів), а також тотальне переписування історії. Останнє особливо яскраво проявилось в російських «історичних» фільмах, які перетворилися на головне джерело фейків про Україну. У результаті повномасштабне військове вторгнення Росії в лютому 2022 року від початку перетворилося на війну цивілізацій, культур та ідентичностей, а також фактичний геноцид українського народу (у Росії на офіційному рівні прямо відзначають необхідність знищення українців як нації, запровадження репресій та жорсткої цензури, зокрема у сфері освіти та культури).

Вищезазначені фактори безпосередньо впливають і на формування особистості продюсера в контексті культурної ідентичності, адже ключову роль у зазначених процесах відіграє гар-

монійне поєднання інтересів індивіда, суспільства, держави та нації.

У цьому разі важливо також зазначити, що становлення особистості продюсера як свідомого та відповідального громадянина позитивно впливає не лише на рівень його професійної компетентності, але й має значення (в окремих випадках вирішальне) для розвитку та становлення ефективного демократичного громадянського суспільства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині існує достатньо багато наукових праць, присвячених феномену продюсерства. Деякі дослідники розглядають загальні особливості формування та розвитку масової культури, роль людини в сучасному модерні (А. Печчеї, Е. Фромм, М. Гайдеггер), інші – історію кіно та кіновиробництва загалом, зокрема через призму діяльності продюсера (Т. Адлер, Ж. Садуль, І. Руссе-Руар, Ж. Ренуар, Д. Уорнер та ін.). Так, у праці «Професія: продюсер» видатний французький кінопродюсер і сценарист І. Руссе-Руар зазначав, що «роль продюсера в кіно є однією з ключових, адже насправді фільм постає як результат титанічної роботи, яку здійснює продюсер» (Rousset-Rouard, 1975, p. 240).

З-поміж перших антропологічних праць, присвячених індустрії культури, також необхідно окремо відзначити розвідку американської дослідниці Г. Поудермейкер, яка під час етнографічного аналізу кіновиробництва в системі голлівудських студій визначила специфіку владних відносин, економічні проблеми та інституційні обмеження як критичні структурні фактори, що спонукали голлівудських професіоналів створювати фільми (Powdermaker, 1950). Крім того, заслуговує на увагу обґрунтована теза дослідниці про кіно як про унікальний та впливовий суспільний інститут США.

Особистісні, соціально-економічні та художні компетенції продюсера, зокрема в контексті формування національно-культурної ідентичності, розглядали у своїх працях дослідники, як-от О. Креггер, Дж. Тьюсон, М. Левітан, О. Мусієнко, А. Сумська, Т. Хомич.

З-поміж вітчизняних досліджень, присвячених розвитку продюсерської діяльності,

слід виокремити праці І. Безгіна, О. Безручка, Л. Брюховецької, І. Зубавіної, Н. Миропольської, В. Миславського, Г. Погребняк, Л. Пуха, Р. Росляка, М. Ткаченка та ін.

Водночас питанням формування культурної ідентичності присвячено неабияку кількість досліджень з різних галузей знань. Відзначимо лише ключових зарубіжних авторів, розвідки яких становлять інтерес для нашої наукової розвідки: Й.-Г. Гердер, К. Гірц, К. Раннер, Дж. Сарторі, Г. Сетон-Вотсон, Ф. Шлегель, Ф. Шляйєрмахер, К.-Г. Юнг, М. Уолцер та ін.

З-поміж вітчизняних праць, присвячених проблемі формування національно-культурної ідентичності українців, слід означити розвідки Л. Хашиєва, Т. Бердій, Н. Пелагеші, П. Леню, Г. Касьянова, І. Вільчинської, Є. Бистрицького, А. Колодій, Г. Почепцова, М. Козловця, Л. Нагорної, В. Скуратівського, Н. Яковенко, М. Рябчука та І. Паська.

Водночас бракує комплексних наукових досліджень, присвячених саме особливостям формування особистості продюсера в контексті культурної ідентичності, що і зумовлює актуальність статті.

Для дослідження основних компонентів формування особистості продюсера в контексті культурної ідентичності використано системний і порівняльний підходи, а також проблемно-аналітичний аналіз. Методи наукового аналізу, порівняння та узагальнення застосовано в процесі визначення художньо-виробничих, організаційно-управлінських, фінансово-економічних характеристик діяльності продюсера в культурному просторі, а методи систематизації та аналізу — для мистецтвознавчого та культурологічного аспектів дослідження проблеми.

Мета статті — визначити особливості формування та проявів особистості продюсера в Україні в контексті культурної ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім необхідно зазначити, що кінематограф та суспільство неможливо розглядати окремо. Їхні відносини є вкрай динамічними: суспільство «споживає» кінематограф, який водночас становить інтегральну частину суспільства.

Відповідно, майже від самого початку свого існування кінематограф впливає на формування соціуму, водночас віддзеркалюючи його.

Значною мірою функція артикуляції запитів суспільства, інтеграції складових соціуму, формування національної та культурної ідентичності суспільства характерна й для інституту продюсерства. Відомо, що останній зародився в Сполучених Штатах Америки. Його, так би мовити, батьком, безумовно, вважається Т. Інс — режисер, який згодом повністю присвятив себе продюсуванню і оформив його структурно, спеціалізуючись на зйомках вестернів, переносючи на екран найважливіші міфи про створення Америки і формуючи в такий спосіб світосприйняття нації.

В Україні за радянських часів інститут продюсерства було знищено, його функції виконували призначені державою керівники. У 1920-х рр., у період інтенсивного розвитку культурного життя, усі гілки кіновиробництва перебували в системі Всеукраїнського кінофотоуправління (ВУФКУ). Такі його очільники, як З. Хелмно, З. Сідерський, П. Нечеса, доклали неабияких зусиль, аби підняти українську кінематографію і закласти фундамент для її успішного розвитку (Мусієнко, 2011, с. 146; Мусієнко, 2013).

У подальші історичні періоди в середовищі керівництва української кінематографії з'являються непересічні особистості, чия діяльність позитивно впливала на кінопроцес. Найпоказовішою є діяльність С. Іванова і В. Цвіркунова, котрі в 1960-х рр. доклали значних зусиль до становлення і розвитку українського поетичного кінематографу.

Водночас слід пам'ятати, що українська поетична школа зазнавала постійного тиску і нищівних переслідувань. Значною мірою, як зазначає українська дослідниця Г. Погребняк, це зумовлено тим, «що в кінострічках найяскравіших представників українського поетичного кіно С. Параджанова, Ю. Ілленка, Л. Осики були відтворені «моделі національної психології, життя персонажів невід'ємно від природного універсалу, від природного круговороту буття, з чого випливали моделі етичні й естетичні: любов до рідної землі, вірність давнім традиціям,

дотримання звичаїв та обрядів, створення матеріальної культури» (Погребняк, 2020, с. 169). Фактично, йшлося про національно-культурну ідентичність, що й призводило до систематичних переслідувань та репресій радянського уряду українського кінематографу.

Зазначимо, що центральне для нашого дослідження поняття «ідентичність» є багатогранним. У більшості наукових праць «під ідентичністю прийнято розуміти результат самовизначення людини чи групи в соціальному сенсі, тобто віднесення ними себе до тих чи інших спільнот за віковими, професійними, статевими, територіальними, етнічними, конфесійними чи іншими ознаками» (Козловець, 2009, с. 47). Так, вітчизняна вчена Л. Нагорна вважає, що ідентичність слід розглядати щонайменше на трьох структурних рівнях. З нею погоджується відомий український дослідник М. Козловець, згідно з котрим «перший рівень – базова ідентичність, яка передбачає насамперед особистісне самовизначення. Другий рівень – це система соціокультурних ідентичностей: національних, професійних, вікових, гендерних, релігійних та інших. На третьому рівні формується транснаціональна, глобальна ідентичність» (Козловець, 2009, с. 47). Ми поділяємо вищезазначену позицію, оскільки ідентичності становлять складну систему, яка характеризується, по-перше, наявністю відповідної ієрархії, по-друге, перманентними процесами модернізації або радикальної трансформації. Останнє залежить передусім від зовнішнього середовища, а саме соціально-економічних, політичних та гуманітарних змін, які відбуваються в суспільстві. Зрозуміло, що за результатами цих змін, а також відповідно до конкретного історичного моменту відбувається й зміна ієрархії ідентичностей.

У контексті нашого дослідження важливими є визначення національної, культурної та громадянської ідентичності. Зокрема національна ідентичність означає «широкий комплекс індивідуалізованих і неіндивідуалізованих міжособистісних зв'язків та історичних уявлень, який становить основу самоідентифікації окремих осіб та груп людей з певною нацією як самобутньою спільнотою, що має свою історичну територію, мову, історичну пам'ять, культуру, міфи,

традиції, об'єкти поклоніння, національну ідею» (Нагорна, 2005). Водночас зазначимо, що відчуття або розуміння власної національної ідентичності для кожного індивіда є вагомим чинником мотивації до тих чи інших дій, який набуває особливої актуальності у кризові (для країни) періоди.

Водночас, на думку дослідників, «культурна ідентичність визначає перш за все форму самосвідомості як умову збереження (тожсамості) автентичності особи, що усвідомлює світ та себе» (Поліщук, 2017, с. 16). Тобто пізнати самого себе, а, отже, визначити своє місце в соціумі, поза культурою абсолютно неможливо. При цьому С. Холл окремо наголошує на автентичності культурної ідентичності, яка в нашу постмодерну епоху є багатошаровим утворенням, що складається з множинних і різноманітних впливів, які накладаються один на одного (Hall, 1994). Однак важливо пам'ятати (на це слушно вказує академік Національної академії педагогічних наук України П. Саух), що «культурна ідентичність у сучасному суспільстві має базуватись не на обов'язкових приписах, що регламентують життя людини в тій чи іншій спільноті, а на її вільному культурному виборі, який не порушує при цьому свободи вибору інших» (Саух, 2018, с. 10). Таким чином, саме мистецтво загалом та кіномистецтво зокрема в цьому контексті є основою для формування національно-культурної ідентичності соціуму, зокрема в результаті відкритої та вільної конкуренції різноманітних аудіовізуальних творів.

Водночас, на думку видатного німецького філософа Ю. Габермаса, «нація громадян здобуває свою ідентичність не через етнічно-культурні подібності, а в практиках громадян, що активно використовують свої демократичні права на участь та комунікацію» (Габермас, 2005). Відповідно, як зазначають автори колективної монографії «Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві», «свідченням та запорукою сталого розвитку громадянської ідентичності є колективне “я”, що формується через інститути громадянського суспільства та інші (стихійні, інституціоналізовані) форми самоорганізації громадян» (Політичні механізми, 2014, с. 7).

Зазначимо, що інститут продюсерства в зазначених процесах відіграє вкрай важливу роль, особливо в останні десятиліття, що характеризуються бурхливим розвитком масової культури та суттєвим зростанням впливу кінематографу на суспільно-політичні й культурні процеси.

Також зазначимо, що «у спеціальній літературі продюсер розглядається як ініціатор, фінансист, виробник екранної продукції. Він здійснює художній та організаційний контроль, відповідає за дотримання договірних зобов'язань» (Афанасьєва, 2011, с. 48). Водночас, на думку вітчизняного дослідника А. Смирнова, продюсером є «фахівець, котрий бере безпосередню участь у виробництві проекту, регулює фінансові, адміністративні, технологічні, творчі аспекти діяльності щодо створення й використання аудіовізуального твору» (Смирнов, 2019, с. 73). Разом з тим, зводити роль продюсера виключно до пошуку фінансування, як це роблять деякі дослідники, аналізуючи специфіку становлення та розвитку інституту продюсерства, методологічно не доцільно, адже продюсером є той, хто передусім шукає та знаходить способи реалізувати певну ідею. Ураховуючи, що ця ідея може суттєво впливати на розвиток суспільства, роль продюсера надзвичайно важлива.

Зазначимо, що сам процес формування особистості продюсера потребує відповідної стратегії виховання, яка забезпечувала б, по-перше, оволодіння мовною культурою, що є «продовженням культури загальної як вищої форми соціалізації людини та творчої самореалізації людини у всіх формах діяльності» (Безгін та ін., 2013, с. 49), по-друге, опанування основами мистецтва як галузі людської культури, адже, як зауважує вітчизняний культуролог С. Волков, «емпіричний досвід свідчить, що мистецька освіта як система базується на цілеспрямованому процесі формування духовної сфери особистості через свідоме осягнення естетичної цінності створених і накопичених людством мистецьких об'єктів та одночасне продукування творів мистецтва в процесі навчання» (Волков, 2010, с. 13).

Вищезазначені фактори є визначальними для формування особистості продюсера, оскільки, на думку вітчизняної дослідниці Г. Погребняк, «професійну структуру особистості (зокрема мистецької) становлять її знання, здібності, уміння, досвід, навички, які пов'язані з такою установкою та мотивами спеціаліста, що проявляються в конкретному виді діяльності (наприклад у кінорежисурі) з урахуванням психологічних процесів людини» (Погребняк, 2020, с. 239).

Водночас ми вважаємо, що основну увагу під час формування особистості продюсера необхідно зосередити саме на визначенні його культурної ідентичності. Це пов'язано з тим, що продюсер (в силу соціально-гуманітарної значущості професії) повинен бути не просто відповідальним та свідомим громадянином, але й обов'язково патріотом України. Причому не лише в контексті усвідомлення своєї належності до нації та країни, але й відповідальності за її долю та роль у глобальному просторі. Тобто сучасний продюсер — це не лише професіонал у своїй сфері, але й той, хто готовий розвивати Україну, поважає, захищає та плекає українську мову, традиції, культуру, історичну пам'ять, національну гідність тощо.

У результаті, після завершення становлення особистості продюсера, останній у процесі своєї професійної діяльності, створення відповідної кінопродукції здійснює надзвичайно суттєвий вплив на національне виховання, формування духовних ідеалів суспільства тощо. Це пов'язано з тим, що справжній мистецький твір завжди «відображає національні риси, духовну сутність народу. Однак ці риси неможливо привнести в кінокартину штучним шляхом. Якщо ж вона правдиво зображує народне життя, то обов'язково відобразить і національний характер» (Погребняк, 2020, с. 165).

Відповідно до цього, ми можемо розглядати продюсера як активного громадянина, своєрідну культурну еліту, яка шукає ідею (фактично — формує ідентичність), що буде затребувана глядачем, незалежно від типу, виду, підвиду, жанру, формату аудіовізуального твору та

реалізує культурний продукт, створений для певної цільової аудиторії, де кінотекст виконує немало функцій, зокрема:

- рекреаційну (заповнення вільного часу глядача);
- естетичну (викликає різноманітні емоції в глядача);
- комунікативну (за допомогою кіномови відбувається специфічна взаємодія глядача з продюсерами, авторами, акторами);
- виховну (формування, розвиток, модернізації базових рольових моделей поведінки в суспільстві, стереотипів, архетипів тощо);
- освітню (використання в кінострічці різноманітних просвітницьких та навчальних елементів);
- пропагандистську (формування в глядачів певної точки зору);
- економічну (забезпечення прибутку від прокату фільму).

Отже, відбувається орієнтація продюсерської діяльності на глядача, що визначається самою сутністю кінофільмів та телесеріалів. Беручи до уваги виконання кінотекстом у соціумі цих функцій (пропагандистської, освітньої, виховної тощо), варто зазначити, що саме продюсер є провідником культурно-мистецького діалогу, де за допомогою мистецького продукту, художньої творчості формуються духовні цінності. Таким чином, ми маємо справу зі своєрідною художньою комунікацією, яка відбувається в результаті розуміння не лише змісту, але й контексту (передусім історичного) художнього твору.

Важливо зазначити, що іноді ця художня комунікація може мати деструктивне спрямування. Зокрема слід згадати, що російський кінематограф суттєво доклався до спроб знищення української самосвідомості та ідентичності за допомогою «своєрідних» фільмів і серіалів. Ідеться про специфічну «кінематографічну» продукцію, яку проаналізувала М. Кармазіна, а саме такі фільми, «як “Брат” (1997) і “Брат-2” (2000), “Автономка” (2006), “1612: хроника смутного времени” (2007), “Адмирал” (2008), “Тарас Бульба” (2009), “Мы из будущего-2” (2010), “Белая гвардия” (2011), “Матч” (2012), “Поддубный” (2014) та ін.» (Кармазіна, 2015, с. 272).

Водночас відома вітчизняна дослідниця слушно зазначає, «що в цьому кіно не тільки неправдиво висвітлювалися сторінки історії України, а українці подавалися як “агресивні чи просто недорозвинуті істоти”, але до створення цього антиукраїнського продукту (виконання ролей із “негативним звучанням”) залучалися й українські актори» (Кармазіна, 2015, с. 272). Отже, у цьому випадку може йтися про орієнтацію діяльності продюсера на певні цінності й світогляд через продукт, який він генерує та просуває.

Відтак, важливою є особистість продюсера у творчо-виробничому процесі, адже він «об’єднує зусилля творчого колективу і несе відповідальність за появу кінцевого продукту його діяльності» (Мусієнко, 2008, с. 230). Відповідно до цього, формування особистості продюсера в контексті культурної ідентичності повинно відбуватися на трьох рівнях:

- зовнішньому (вплив політичного, соціально-економічного, культурного середовища);
- внутрішньому (особистісні характеристики людини);
- індивідуальному (досвід роботи, освіта).

Водночас серед особистісних якостей продюсера повинні фігурувати, по-перше, креативне мислення (ключова ознака професії, що базується на загальній ерудиції), по-друге, схильність до перманентного самовдосконалення (зокрема в результаті реалізації принципу «освіта впродовж життя»), по-третє, високі моральні якості (передусім такі як дисциплінованість, цілеспрямованість, комунікабельність, співчутливість, відповідальність, вимогливість до себе тощо). А до ключових професійних якостей необхідно долучити лідерські навички, розуміння основ антикризового менеджменту, здатність ефективно організовувати роботу у великих колективах та здійснювати контроль на достатньому рівні.

Водночас національно-культурна ідентичність продюсера повинна проявлятися передусім у його здатності співпереживати власному народу, а також бажанні працювати на благо рідної країни. Саме тому нині, під час широкомасштабної війни з Росією, україно важливо сприяти виробленню і просуванню фільмів,

серіалів та іншої аудіовізуальної продукції, за допомогою яких громадяни зможуть простіше та краще ідентифікувати себе з Україною. Попри те, що з 2014 року в прокат вийшло близько 30 патріотичних фільмів (першопрохідцем став фільм О. Саніна «Поводир»), загалом слід констатувати суттєвий брак якісних кінематографічних проєктів, доступних масовому глядачеві. Проблема популярності — центральна в цьому питанні, однак вона безпосередньо пов'язана з цілим комплексом об'єктивних та суб'єктивних причин, які стримують розвиток вітчизняного кіновиробництва (серед яких, зокрема, й відсутність ефективної системи підготовки продюсерів).

Висновки. У представленій науковій розвідці проаналізовано роль продюсера в культурному просторі в контексті формування його особистості та проявів культурної ідентичності в його діяльності. Зокрема продемонстровано, що продюсер бере на себе не лише відповідальність за реалізацію ідеї фільму, вироблення та розповсюдження аудіовізуального твору, але й здійснює надзвичайно суттєвий вплив на національне виховання, формування духовних ідеалів суспільства тощо.

Зазначимо, що у воєнний та, особливо, повоєнний час роль творчих індустрій є надзвичайно важливою, оскільки вони здатні суттєво трансформувати структуру національної економіки, принести додатковий прибуток державі, а також позитивно впливати на формування моральних та етичних засад суспільства, а в підсумку — сприяти формуванню розвинутого й ефективного громадянського суспільства в Україні в результаті формування національної та громадянської ідентичності.

Останнє, на нашу думку, повинно стати одним із завдань сучасного інституту продюсерства, адже продюсер опікується не лише фінансовим супроводом кіновиробництва, але й безпосередньо визначає ключові аспекти всього творчого процесу. Відповідно, творча місія продюсера — розповідати про Україну, представляти українську культурну та національну ідентичність за допомогою мистецтва і таким чином формувати нові політико-культурні уявлення

про Україну не лише на національному, але й міжнародному рівнях.

Перспективою дослідження є розкриття особливостей персональної відповідальності продюсера за формування цілісного й свідомого громадянського суспільства в Україні.

Список посилань

- Афанасьєва, К. (2011). Продюсер в аудіовізуальному бізнесі: правові аспекти діяльності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*, 2, 47–53.
- Безгін, О. І., Бернадська, А. Є., Кочарян, І. С. & Успенська, О. Ю. (2013). *Культурна політика та мистецька освіта: моделювання процесів*. Інститут культурології НАМ України.
- Волков, С. М. (2010). *Інституалізовані соціокультурні системи: регіональна специфіка та динаміка*. Інститут культурології НАМ України.
- Габермас, Ю. (2005). *Громадянство і національна ідентичність*. *Ізборник*. <http://litopys.org.ua/rizne/haber.htm>
- Кармазіна, М. С. (2015). *Між історією і політикою*. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України.
- Козловець, М. А. (2009). *Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації*. Видавництво ЖДУ ім. І. Франка.
- Мусієнко, О. (2008). Продюсер як творча особистість. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*, 1, 229–234.
- Мусієнко, О. О. (2013, 21 листопада). Керівництво ВУФКУ в творчому кінопроєкті. *Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 90-річчю ВУФКУ (Всеукраїнське фото кіноуправління)*. (С. 13–18). КНУТКіТ ім. І.К. Карпенко-Карого.
- Мусієнко, О. О. (2012). *Кінопродюсер як творча особистість в контексті аудіовізуальної культури* [Дисертація кандидата, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського]. Київ.
- Нагорна, Л. (2005). Ідентичність національна. В *Енциклопедія історії України* (Т. 3: Е-Й). Наукова думка.
- Погребняк, Г. П. (2020). *Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини ХХ — початку ХХІ століття: монографія*. НАКККіМ.
- Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві: колективна монографія*. (2014). ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України.

- Поліщук, Р. М. (2017). *Культурна ідентичність як субстанційний чинник формування світогляду українського народу в епоху глобалізації* [Дисертація кандидата, Львівський національний університет імені Івана Франка]. Львів.
- Саух, П. Ю. (2018). Полікультурна освіта в контексті політики «рівної гідності». *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, 15, 7–17.
- Смирнов, А. І. (2019). Правовий статус продюсера як суб'єкта прав на аудіовізуальний твір. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*, 30(69), 4, 72–75.
- Hall, S. (1994). Cultural Identity and Diaspora. In Williams, P., Chrisman, L. (Ed.). *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader*. Harvester Wheatsheaf.
- Powdermaker, H. (1950). *Hollywood, The Dream Factory: An Anthropologist Looks at the Movie-Makers*. Little Brown.
- Rousset-Rouard, Y. (1975). *Profession: producteur*. Paris.
- References**
- Afanasieva, K. (2011). Producer in audiovisual business: legal aspects of activity. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 2, 47–53. [In Ukrainian].
- Bezhin, O. I., Bernadska, A. E., Kocharian, I. S. & Uspenska, O. Yu. (2013). *Cultural policy and art education: process modeling*. Institute of Cultural Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Volkov, S. M. (2010). *Institutionalized sociocultural systems: regional specificity and dynamics*. Institute of Cultural Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Habermas, Yu. (2005). *Citizenship and national identity*. Izborynyk. <http://litopys.org.ua/rizne/haber.htm>. [In Ukrainian].
- Karmazina, M. S. (2015). *Between history and politics*. I. F. Kuras Institute of political and ethno-national studies of National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Kozlovets, M. A. (2009). *The phenomenon of national identity: challenges of globalization*. I. Franko Zhytomyr University publishing house. [In Ukrainian].
- Musiienko, O. (2008). Producer as a creative person. *Aktualni problemy mystetskoï praktyky i mystetstvoznavchoï nauky*, 1, 229–234. [In Ukrainian].
- Musiienko, O. O. (2013, November 21). Management of VUFKU in the creative film process. *Materials of the international scientific conference dedicated to the 90th anniversary of the All-Ukrainian Photo Film Board*. (p. 13–18). I. Karpenko-Karyi Kyiv National University of Theater, Cinema and Television. [In Ukrainian].
- Musiienko, O. O. (2012). *The film producer as a creative person in the context of audiovisual culture* [Candidate's dissertation, M. T. Ryl'skyi Institute of Art History, Folklore and Ethnology]. Kyiv. [In Ukrainian].
- Nahorna, L. (2005). National identity. In *Encyclopedia of the History of Ukraine* (Vol. 3: E-Y). Naukova Dumka. [In Ukrainian].
- Pohrebniak, G. P. (2020). *Author's cinematography in the cultural space of the second half of the XX – beginning of the XXI century: a monograph*. National Academy of Managers of Culture and Arts. [In Ukrainian].
- Political mechanisms of civic identity formation in modern Ukrainian society: a collective monograph*. (2014). I. F. Kuras Institute of Political and Ethnonational Studies. [In Ukrainian].
- Polishchuk, R. M. (2017). Cultural identity as a substantial factor in the formation of the worldview of the Ukrainian people in the era of globalization [Candidate's dissertation, I. Franko Lviv National University]. Lviv. [In Ukrainian].
- Saukh, P. Y. (2018). Multicultural education in the context of “equal dignity” policy. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Series: Philosophy, cultural studies, sociology*, 15, 7–17. [In Ukrainian].
- Smirnov, A. I. (2019). The legal status of the producer as the subject of the rights to the audiovisual work. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Series: Legal Sciences*, 30(69), 4, 72–75. [In Ukrainian].
- Hall, S. (1994). Cultural Identity and Diaspora. In Williams, P., Chrisman, L. (Ed.). *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory: A Reader*. Harvester Wheatsheaf. [In English].
- Powdermaker, H. (1950). *Hollywood, The Dream Factory: An Anthropologist Looks at the Movie-Makers*. Little Brown. [In English].
- Rousset-Rouard, Y. (1975). *Profession: producteur*. Paris. [In French].

Надійшла до редколегії 10.06.2022